

Р. Мухпулова¹
Л. Сарсенбаева²

¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

²Санкт-Петербург гуманитарлық кәсіподақтар университетінің
Алматы филиалы, Алматы, Қазақстан
(E-mail: rumilyam.mukhpulova@mail.ru, lyaziza_s@mail.ru)

Мәдени интеллект мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттіліктің компоненті ретіндегі анализі

Аңдатпа. Мақала мәдениетаралық қарым-қатынаста ерекше орын алатын, мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттіліктің компоненті мәдени интеллект қарастырылған. Мәдениетаралық байланыс қарым-қатынастың әртүрлі бағыттары мен формаларын қамтитын күрделі құбылыс, ал мәдени интеллект жаңа ортаға немесе мәдениетке бейімделуге, тиімді өзара әрекеттесуге мүмкіндік беретін интеллекттің бір түрі болып табылады. Ғылыми зерттеу жұмысының мақсаты мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікті шетел тілі сабағында қалыптастыру. Зерттеу жұмысында К.Эрли мен С.Ангтың мәдени интеллект шкаласының орыс тілінде бейімделу әдістемесі қолданылды. Мәдени интеллект шкаласы Google forms -та құрастырылған онлайн тест ретінде қазақ және орыс тілдерінде жүргізілді. Жүргізілген анықтаушы және қалыптастырушы эксперименттік жұмыстардың нәтижелеріндегі айырмашылықтар мен мәдени интеллектті игерудің маңыздылығы мақалада көрсетілген.

Түйін сөздер: мәдениетаралық қарым-қатынас, мәдени интеллект, жаһандану, психологиялық теориялар, мәдени интеллект компоненттері, ғылыми деректер базасы.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2022-140-3-159-167>

Кіріспе

Әлемдегі ең ірі тілдер каталогының негізінде 142 түрлі тілдік отбасыларға жататын 7139 тіл бар [1], әр түрлі діндер мен мәдениеттердің адамдары әлемнің кез-келген бөлігінде өмір сүреді, әр түрлі және көп деңгейлі онлайн немесе офлайн байланыстар мен қарым-қатынас формаларын сақтау үшін тек тиісті тілді ғана емес, сонымен қатар өзге елдің мәдениетінің нормаларын білу қажет. Әр түрлі тілде сөйлейтін адамдар мен елдердің арасындағы қарым – қатынас мәдениетаралық коммуникация деп қарастырылған, Z.Sándorová өз мақаласында мәдениетаралық коммуника-

ция феномені адамзат қоғамы сияқты ескі, алғашқы адамдарды алғашқы мәдениетаралық коммуникаторлар деп қарастырған [2, 106 б.]. Мәдениетаралық қарым-қатынастағы жаңа орта мен перспективалардың тәжірибесі арқылы өзін - өзі бағалаудағы жеткен жетістіктер адамның құзыреттілік туралы сенімдерін қалыптастырып, кездесулерде сенімді түрде қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді [3, 3 б.]. Мәдениетаралық қарым-қатынасқа шетел тілінде түсе алу біліктілігі мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілік ретінде қарастырылған [4, 35 б.]. S. López-Rocha өз мақаласында мәдениетаралық құзыреттілік пен мәдениетаралық коммуникативтік құзы-

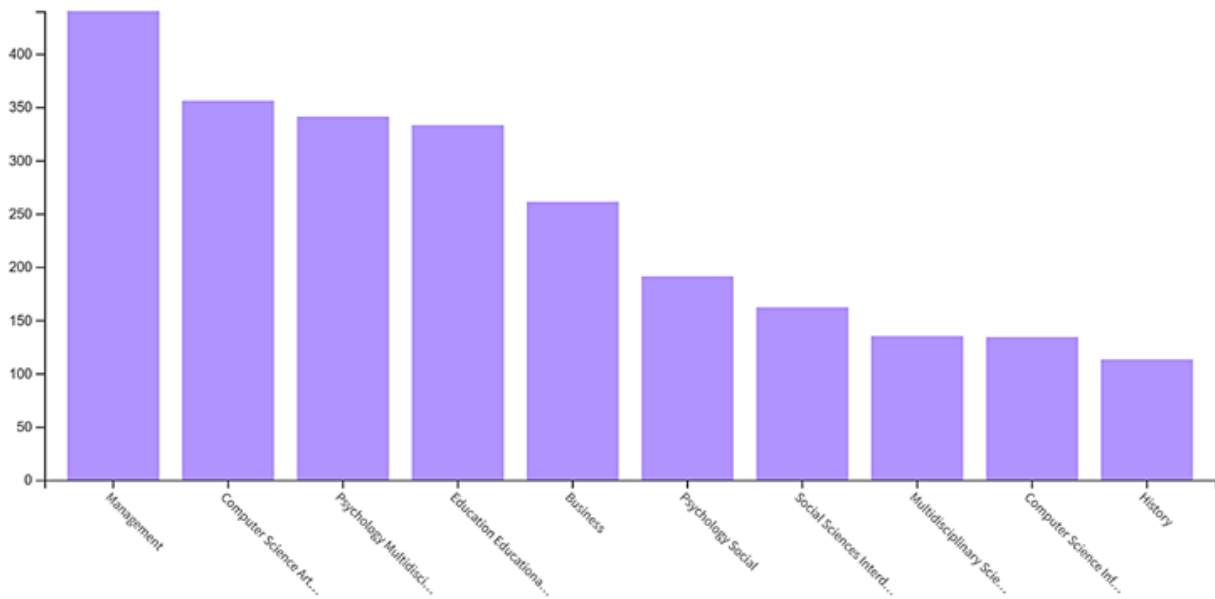
реттілік тұжырымдамаларын салыстырыған, ғалым Байрамның анықтамасын келтіре отырып мәдениетаралық құзыреттілік адамдардың ана тілінде басқа ел мен мәдениеттің адамдарымен қарым-қатынас жасау қабілетіне қатысты, ал мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілік тілді оқыту кезінде басқа адамдармен қарым-қатынас жасау қабілетіне назар аударуды ескереді, ал мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікті игерген адам шетел тілінде сөйлесу кезінде өзінің және басқалардың көзқарасы мен қажеттіліктері ескере отырып тиімді қарым-қатынас жасайды, коммуникативтік дағдыларын дамытуға тырысады [5, 107 б.] деп көрсеткен. Сонымен қатар мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікті игеру әлеуметтік және мәдени ерекшеліктерді ескере отырып тиімді қарым-қатынас жасау, ХХІ ғасырда болуы мүмкін мәдени қақтығыстарға жол бермеуі үшін қажет [6, 102 б.] компоненттердің бірі болып табылады.

Ғалым M.Jurasek мәдениетаралық қарым-қатынастың екі тиімділік факторлары: шетел тіліндегі қарым – қатынас; эмоционалды және әлеуметтік интеллекттің компоненттерімен тікелей байланыста құрылған, адамдардың бейімделуіне әсер етуі мүмкін фактор ретінде мәдени интеллект тұжырымдамасын қарастырған. Сонымен қатар мәдени интеллект адамның жаңа мәдени ортада тиімді жұмыс істеу қабілетін өлшеу үшін қолдануға болады, көрсетілген адамның мәдениетаралық құзыреттілігі болып табылатынын сипаттаған [7,108-109]. Ғалымдар Н.Сунгурова мен И.Пейч мәдениетаралық қарым-қатынастың алғашқы кезеңінде әңгімелесушілер бір-бірін тек қарым-қатынас серіктестері ретінде қабылдап, эмоция мен мінез-құлықтарын реттеу үшін өздерінің ұлттық құндылықтар жүйесін пайдаланады, ал мәдени интеллект тек өздерінің нормативтік-құндылық жүйесін реттеу нормаларын ғана емес, сонымен қатар басқа мәдениеттің психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, мәдени жүйесіне сүйенуге мүмкіндік береді деп қарастырған [8,194 б.]. С.Анг мәдени интеллектті жаһандандудың практикалық шындықтарын мойындайтын,

әртүрлі мәдени жағдайларда түсіну, ойлау және тиімді әрекет ету қабілетіне бағытталған интеллекттің ерекше түрі деп сипаттайды [9, 337 б.]. Р.Попеску және басқа ғалымдар мәдени интеллектті мәдени әр түрлілікпен сипатталатын жағдайларда туындайтын қатынастарда жеке мінез-құлықты қажеттіліктер мен сұраныстарға бейімдеуге бағытталған интеллекттің ерекше бір түрі деп қарастырған [10, 639 б.].

Мәдени интеллект ұғымын алғаш рет 2003 жылы профессор Кристофер Эрли (Christopher Earley) және Сингапур технологиялық университетінің профессоры Сун Анг (Soon Ang) ұсынған [11, 28 б.]. Сонымен қатар Е.В. Беловол өз мақаласында В.Скаггстің жұмысына нұсқай отырып, мәдени интеллект термині ХХ ғасырдың басындағы ғылыми әдебиеттерде кездесетінін, алайда бұл кездейсоқ сөз тіркесі, оның артында жеке психологиялық құрылым жоқ екенін атап айтады [12, 6-11 б.]. Ин Чжан (Ying Zhang) және басқа ғалымдар өз жұмыстарында мәдени интеллект ұғымы бірнеше маңызды психологиялық теорияларға негізделгенін атап өтті, соның ішінде Страйкердің сәйкестік теориясы, Эрез және Эрлидің мәдени өзін-өзі таныстыру теориясы, Бандура әлеуметтік оқыту теориясы мен өзіндік тиімділік теориясы, сондай-ақ Триандистің мәдениет туралы жұмыстарының анализі [13, 345 б.]. Сонымен қатар мәдени интеллект мәдени бейімделуді, әлеуметтік сәйкестілікті, жаһандық басқару және мәдениетаралық байланысты түсінудегі инновациялық әдіске негіз береді. О.Семенова мен А.Айтымова мәдени интеллект әр түрлі, айырмашылықтары бар қарым-қатынастарға мінез - құлқымызды бейімдеуге тиімді екенін, ал адамның жеке бағдары белгілі бір географиядағы мәдени кластерді көрсетпейтінін, алайда адамдардың ұқсас құндылықтарға ие екенін сипаттаған [14].

Мәдени интеллект төрт компоненттен құралған, олар: мотивациялық; ішкі, сыртқы, өзіндік тиімділік; танымдық; мәдени жүйелер, мәдени нормалар мен құндылықтар; метакогнитивті: хабардарлық, жоспарлау, бақылау; мінез-құлық; вербальды, вербальды емес,

Сурет 1. Ғылыми білімнің әртүрлі салаларындағы мәдени интеллект мәселелері бойынша жарияланымдар

сөйлеу әрекеті [12, 6-11 б.]. Ал мәдени интеллект ұғымын ұсынған авторлардың сипаттауынша метакогнитивті мәдени интеллект мәдени білімді түсінуге және мәдениетке қатысты жеке ойлау процестерін көрсетеді, яғни адамдар тобы немесе елдердің мәдени нормалардың психикалық модельдерін жоспарлау, бақылау және қайта қарау болып табылады. Метакогнитивті мәдени интеллект жоғары деңгейдегі танымдық процестерге назар аударса, танымдық мәдени интеллект білімнен және жеке тәжірибе нәтижесінде алынған әртүрлі мәдениеттердегі нормалар, практика және конвенциялар туралы білімді көрсетеді. Олар әр түрлі мәдениеттер мен субмәдениеттердің экономикалық, құқықтық және әлеуметтік жүйелері мен мәдени құндылықтарын қамтиды. Мотивациялық мәдени интеллект мәдени айырмашылықтармен сипатталатын жағдайларда үйренуге және жұмыс істеуге назар аударуға және энергияны бағыттау қабілетін көрсетеді. Жоғары мотивациялық мәдени интеллектісі бар адамдар энергия мен назарларын тікелей мәдениетаралық жағдайлардың тиімділігіне, сенімділік пен ішкі мотивацияға бағыттайды. Мінез-құлық мәдени интеллект әр түрлі мәдениеттегі адамдармен

қарым-қатынас кезінде тиісті вербалды және вербалды емес әрекеттерді көрсету қабілетін көрсетеді (қолайлы сөздерді, тондарды, қимылдарды және бет әлпеттерін көрсету) [9, 337 б.].

Ғылыми әдебиеттерді талдау негізінде мәдени интеллект әртүрлі ғылымдар мен ғылыми бағыттардың өкілдері белсенді зерттейтінін көрсетті. Мәдени интеллектің қай салаларда көп зерттелетінін Web of Science деректер базасынан ғылыми мақалаларды зерттеу барысында көп қарастырылатын он бағыт бойынша көп ғылыми зерттеу жұмыстары жасалынғанын көруге болады. Олар: менеджмент, компьютерлік ғылымдар, жасанды интеллект, пәнаралық психология, білім беру білім берудегі зерттеулер, бизнес, әлеуметтік психология, пәнаралық ғылымдар, информатика бойынша ақпарат, тарих [15].

Мәдени интеллект ғылымның әр саласында, негізінен ең басты үш сала менеджмент, компьютерлік ғылымдар, жасанды интеллект, пәнаралық психологияда өте маңызды деп айта аламыз. А.Пиотровский мәдени интеллект тікелей (мысалы, жеке байланыс арқылы) және жанама (мысалы, компьютерлік байланыс арқылы) көп мәдениетті ортада

жұмыс істеу тиімділігін арттырады [16, 186 б.], сондықтан қазіргі заманғы коммуникацияның өзегі деп айтуға болады деп сипаттаған. Ал мәдениет тілмен тікелей байланысты, екінші тілді үйрену екінші мәдениетті игеру болып табылады [17, 189 б.]. Әр түрлі қарым-қатынастар кезінде тілдік қана емес, мәдени кедергілер де кездеседі, алайда тілдік қателіктер емес мәдени түсінбеушіліктер мәдени немесе этникалық қақтығыстарға әкелуі мүмкін [18, 210 б.] сондықтан тілді үйрену мәдениетпен бірге қатар жүретін үдеріс. Зерттеу жұмысымыздың мақсаты мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікті шетел тілі сабағында қалыптастыру.

Зерттеу әдістері

Зерттеу жұмысында Е.В. Беловол, К.А. Шкварило, Е.М.Хворова орыс тіліндегі іріктеу К.Эрли мен С.Ангтың мәдени интеллект шкаласының бейімделуі қолданылды [12, 6-11 б.] . Тест жұмысы онлайн форматта Google Forms -та құрастырылып тест ретінде алынды. Зерттеу жұмысына Қазақ спорт туризм академиясының дене шынықтыру мамандығының үшінші курс студенттері қатысты. Тест жиырма сұрақтан тұрады, шкала 1-то-

лық келіспеймін; 2-келіспеймін; 3- ішінара келіспеймін; 4-жауап беруге қиналамын; 5- ішінара келісемін; 6-келісемін; 7-толық келісемін аралығындағы баллмен берілген. Жиынтық балды анықтау үшін сауалнаманың барлық сұрақтары бойынша балдардың жалпы саны есептеледі: 0-ден 55-ке дейін - мәдени интеллект өте төмен, 55 - тен 71-ге дейін - мәдени интеллект төмен, 71 - ден 103-ке дейін - мәдени интеллект орташа, 103 - тен 119 — ға дейін - мәдени интеллект жоғары, 119 және одан жоғары - өте жоғары мәдени интеллект деңгейлерін көрсетеді.

Зерттеу нәтижесі және талқылау

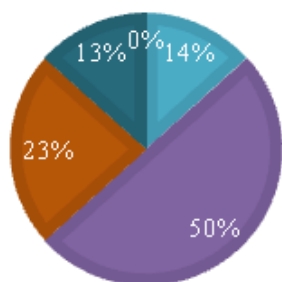
Зерттеу жұмысы бірнеше, өзара байланысты экспериментті кезеңдерден тұрады.

- Диагностика кезеңі: әдістемені таңдау, онлайн тестті екі тілде құрастыру (қазақ, орыс тілдері), анықтаушы эксперимент кезеңі.
- Қалыптастырушы эксперимент және аналитикалық талдау кезеңдері.

Анықтаушы эксперимент нәтижесін екінші суретте берілген. Экспериментальды және бақылау топтарында мәдени интеллекттің нәтижелерінде көп айырмашылықтарды көрсеткен жоқ, мәдени интеллекттің өте төмен дең-

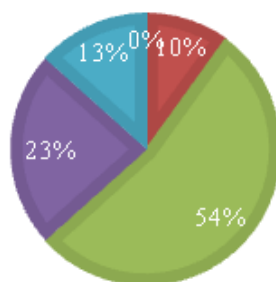
ЭКСПЕРИМЕНТАЛДЫ ТОП

- 1 Мәдени интеллект өте төмен
- 2 Мәдени интеллект төмен
- 3 Мәдени интеллект орташа
- 4 Мәдени интеллект жоғары
- 5 Мәдени интеллект өте жоғары

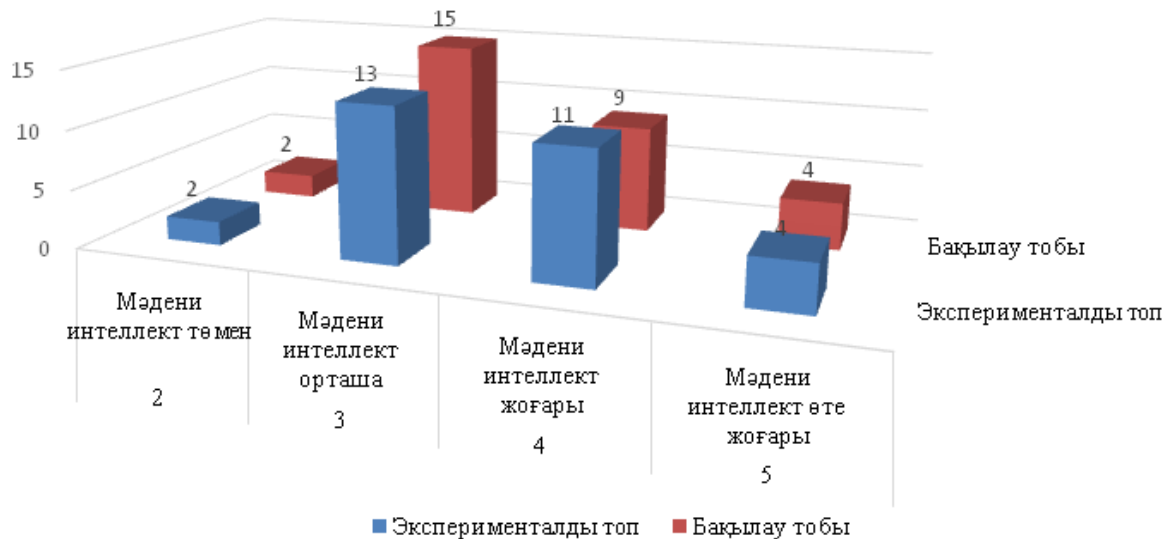

БАҚЫЛАУ ТОБЫ

- 1 Мәдени интеллект өте төмен
- 2 Мәдени интеллект төмен
- 3 Мәдени интеллект орташа
- 4 Мәдени интеллект жоғары
- 5 Мәдени интеллект өте жоғары

Сурет 2. Анықтаушы эксперимент нәтижесі

Сурет 3. Қалыптастырушы эксперимент нәтижесі

гейін екі топта көрсеткен жоқ, мәдени жоғары интеллект 23%, өте жоғары 13% көрсетті, ал айырмашылықтары мәдени интеллекттің орташа деңгейі эксперименталды топта 50%, бақылау тобында 54%, мәдени интеллект төмен деңгейі эксперименталды топта 14%, бақылау тобында 10% көрсетті.

Қалыптастырушы эксперимент. Ғалым М. Jurasek мәдени интеллект бойынша жүргізген зерттеу жұмысында тілді меңгеру деңгейі мәдени интеллекттің жалпы баллына әсер ететінін, сонымен қатар мәдени интеллекттің екі компоненті: метакогнитивті және мотивациялық компоненттер маңызды рөл атқаратынын анықтады [7, 108-109 б.]. Оқу үдерісін ұйымдастырған кезде мәдени интеллектті дамыту бойынша зерттеу жұмыстарының талдаулары мен тілді білу деңгейіне негізделі отырып әр түрлі деңгейлік жеке, топтық тапсырмалар құрастырылды.

Қалыптастырушы эксперимент нәтижелерін үшінші суреттен көрсетілген. Эксперименталды топ мәдени интеллекттің нәтижелері бойынша мәдени интеллекттің өте төмен деңгейін көрсеткен жоқ, төмен деңгейі 7%, орташа деңгейі 43%, жоғары деңгейі 37%, өте жоғары 13% көрсетті. Ал бақылау тобында интеллекттің өте төмен деңгейін көрсеткен жоқ, төмен деңгейі 7%, орташа деңгейі 50%, жоғары деңгейі 30%, өте жоғары 13% көрсетті.

Анықтаушы экспериментте көрсеткен нәтижелер мен қалыптастырушы эксперименттен кейінгі нәтижелермен салыстырғанда айырмашылық бар екенін көруте болады, екі топта мәдени интеллект төмен деңгейінде 6%, эксперименталды топта орташа деңгейі 7%, жоғары деңгейі эксперименталды топта 14%, бақылау тобында 7% көрсетті. Сонымен қатар білім алушылардың шетел тілін меңгеру деңгейлері әр түрлі, тілдердің жалпы еуропалық анықтамалық жүйесіне сәйкес [19], А2, В1 деңгейлерін көрсеткенін ескеруіміз қажет.

Қорытынды

Қорытындылай келе, мәдени интеллект әр түрлі ғылым саласында маңызды рөл атқаратын, түрлі мәдени орталарға бейімделуге және тиімді қарым-қатынас орнауға мүмкіндік беретін мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттіліктің компоненті болып табылады. Мәдени интеллект маңызды психологиялық теорияларға (Страйкердің сәйкестік теориясы, Эрез және Эрлидің мәдени өзін-өзі таныстыру теориясы, Бандура әлеуметтік оқыту теориясы және өзіндік тиімділік теориясы, Триандистің мәдениет туралы жұмыстары) негізделген, төрт компоненттен (метакогнитивті, танымдық, мотивациялық, мінез-құлықты-

ты) құралған интеллекттің бір түрі болып табылады, ал жоғары мәдени интеллектке ие адам жаһандану үдерісінде өте маңызды рөл атқарады [20,4], сонымен қатар мәдени интеллект қазіргі қоғам мен бейбіт дамудың қажеттіліктерін көрсетеді. Мәдени интеллекттің екі компоненті жалпы балды көрсетуде өте маңызды, сондықтан оқу үдерісі осыны негізге ала ұйымдастырылып білім алушылардың

тілдік деңгейі мен мәдени интеллект деңгейін көтеруге бағытталды. Анықтаушы эксперименттік жұмыстардан кейінгі жүргізілген жұмыстардың нәтижесі бар, сонымен қатар, тест жұмысы мен оқу үдерісі онлайн жүргізілгендігін ескеру қажет. Келесі зерттеу жұмыстары білім алушылардың шетел тілін білу деңгейі жоғары, тілдік емес мамандықтармен жұмыс жасауды ұйымдастыру.

Әдебиеттер тізімі

1. Языки мира. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D0%B7%D1%8B%D0%BA%D0%B8_%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0 (дата обращения: 01.02.2022).
2. Zuzana Sándorová. The Importance of Intercultural Communicative Competences for Tourism Labour Market: Students' Views and their Self-Assessment // Journal of Language and Cultural Education - 2019. -7(1). - P. 106. DOI: 10.2478/jolace-2019-0007. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: https://www.researchgate.net/publication/334235824_The_Importance_of_Intercultural_and_Communicative_Competences_for_Tourism_Labour_Market (дата обращения: 01.02.2022).
3. Russell S. Kabir, Aaron C. Sponseller. Interacting with competence: A validation study of the Self-Efficacy in Intercultural Communication Scale – Short Form // Frontiers in Psychology. – 2020. – V 11. – P.3. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.02086/full> (дата обращения: 01.02.2022).
4. Кудабаяева П.А. Болашақ ағылшын тілі мұғалімдерінің мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру. Түркістан. – 2017. – С.35
5. Sandra López-Rocha. Intercultural communicative competence: creating awareness and promoting skills in the language classroom // Innovative language teaching and learning at university: enhancing participation and collaboration -2016. P.107. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: [research-publishing.net](https://www.research-publishing.net) (дата обращения: 01.02.2022).
6. Jana Zerková. Opportunities to Develop Intercultural Communicative Competence in Czech lower-secondary schools: Findings of the IRSE Video Study of German // Journal of Language and Cultural Education. – 2018. – P.102. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: https://www.researchgate.net/publication/330681781_Opportunities_to_Develop_Intercultural_Communicative_Competence_in_Czech_lower-secondary_schools_Findings_of_the_IRSE_Video_Study_of_German (дата обращения: 01.02.2022).
7. Miroslav Jurasek. Management of innovations in cross-cultural communication within an organization // Marketing and Management of Innovations – 2020. –Issue 2. – P.108-109. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: <https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/en/journals/2020/2/119-132> (дата обращения: 01.02.2022).
8. Сунгурова Н.Л., Пеич И. Культурный интеллект и стратегии когнитивной регуляции эмоций как предикторы социокультурной адаптации иностранных студентов в процессе обучения в международном вузе // Вестник Томского государственного университета. – 2019. – № 448. – С. 194.
9. Soon Ang et al. Cultural Intelligence: Its Measurement and Effects on Cultural Judgment and Decision Making, Cultural Adaptation and Task Performance // Journal compilation. Blackwell Publishing Ltd -2007. – P.337. doi: 10.1111/j.1740-8784.2007.00082.x. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: https://culturalq.com/wp-content/uploads/2019/03/MOR-2007-Ang_Van-Dyne-etc.pdf (дата обращения: 01.02.2022).
10. Ruxandra Nicoleta Popescu, Daniel Frantz Fistung, Teodor Popescu, Alexandra Mihaela Popescu. Is the Organizational Citizenship Behavior (OCB) a predictor for the Cultural Intelligence (CQ)? // Procedia Social and Behavioral Sciences. – 2018. – No. 238. – P. 639.

11. Чигарькова С.В., Солдатова Г.У. Культурный интеллект как социально-психологический феномен: обзор концепции // Национальный психологический журнал. – 2018. – № 4 (32). – С. 28.
12. Беловол Е.В., Шкварило К.А., Хворова Е.М. Адаптация опросника «Шкала культурного интеллекта» К.Эрли и С.Анга на русскоязычной выборке // Вестник РУДН, серия Педагогика и психология. – 2012. – № 4. – С.6-11.
13. Ying Zhang, Yunwu He, Jianchun Zhao, Yaqin Lu. Etic and Emic Orientations on Cultural Intelligence of Global Professionals Under Belt and Road Initiative // Advances in Economics, Business and Management Research. – 2020. – Vol. 146. – P.345. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: <https://download.atlantis-pess.com/article/125941808.pdf> (дата обращения: 01.02.2022).
14. Семенова О.С., Айтымова А.К. Понятие и аспекты культурного интеллекта // Сборник научных трудов по материалам II Международной научно-практической конференции «Новый взгляд на систему образования». [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: <http://science.kuzstu.ru/wpcontent/Events/Conference/nv/newview/pages/Articles/041.pdf> (дата обращения: 01.02.2022).
15. Web of Science. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/analyze-results/51063c40-0328-4016-9e2b-9062dd594fc7-01d09087>(дата обращения: 01.02.2022).
16. Andrzej Piotrowski, Maria Martinska, Ole Bøe, Samir Rawat, Abhijit Deshpande. The relationship between personality, self-esteem, emotional intelligence, and cultural intelligence. A military context // Current issues in Personality Psychology. – 2020. – Vol. 8(3). – P. 186. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: https://www.researchgate.net/publication/344665341_The_relationship_between_personality_self-esteem_emotional_intelligence_and_cultural_intelligence_A_military_context (дата обращения: 01.02.2022).
17. H. Douglas Brown. Principles of Language learning and teaching / H. Douglas Brown. – Pearson: Pearson Education, 2007. – 189 p.
18. Klimova I.I., Klimova G.V., Dubinka S.A. Students' communicative competence in the context of intercultural business communication // XLinguac – 2019. – Vol. 12, Issue 1. – P.210. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: https://www.researchgate.net/publication/330989810_Students'_communicative_competence_in_the_context_of_intersultural_business_communication (дата обращения: 01.02.2022).
19. Международные языковые стандарты [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: <https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/cefr/>(дата обращения: 01.02.2022).
20. Jui-Che Tu, Xiu-Yue Zhang, Shu-Ping Chiu. Assessing the Impact of Cultural Intelligence on Sustainable Career Competitive Advantage for Students in College of Design // Sustainability MDPI – 2020. [Электрон. ресурс]. – 2022. – URL: https://www.researchgate.net/publication/338121799_Assessing_the_Impact_of_Cultural_Intelligence_on_Sustainable_Career_Competitive_Advantage_for_Students_in_College_of_Design (дата обращения: 01.02.2022).

R. Mukhpulova¹, L. Sarsenbayeva²

¹Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan

²St. Petersburg Humanities University of Trade Unions Almaty branch, Almaty, Kazakhstan

Analysis of cultural intelligence as a component of intercultural communicative competence

Abstract. The article considers cultural intelligence. It is a component of intercultural communicative competence that occupies a special place in intercultural communication. Intercultural communication is a complex phenomenon that includes various directions and forms of communication, and cultural intelligence is a type of intelligence that allows you to adapt to a new environment or culture, and allows an effective interaction. The purpose of the research work is the formation of intercultural communicative competence in a foreign language lesson. In the research work, there was used the method of adaptation of the scale of cultural intelligence in Russian by K. early and S. Angh. The Cultural Intelligence Scale was conducted in Kazakh and Russian languages as an online test compiled on Google forms. The differences in the results of the conducted determinative and formative experimental works and the importance of mastering cultural intelligence are shown in the article.

Keywords: intercultural communication, cultural intelligence, globalization, psychological theories, components of cultural intelligence, scientific database.

Р. Мухпулова¹, Л. Сарсенбаева²

¹Казахский Национальный педагогический университет им. Абая, Алматы, Казахстан

²Алматинский филиал Санкт-Петербургского гуманитарного университета профсоюзов, Алматы, Казахстан

Анализ культурного интеллекта как компонента межкультурной коммуникативной компетенции

Аннотация. В статье рассматривается культурный интеллект, компонент межкультурной коммуникативной компетенции, занимающий особое место в межкультурной коммуникации. Межкультурная коммуникация представляет собой сложное явление, включающее в себя различные направления и формы общения, а культурный интеллект представляет собой разновидность интеллекта, который позволяет адаптироваться к новой среде или культуре, и эффективно взаимодействовать. Цель научно-исследовательской работы формирование межкультурной коммуникативной компетенции на уроках иностранного языка. В исследовательской работе использована методика адаптации шкалы культурного интеллекта К. Эрли и С. Анга на русском языке. Шкала культурного интеллекта проводилась на казахском и русском языках в качестве онлайн-теста, составленного на Google forms. Различия в результатах проведенных констатирующих и формирующих экспериментальных работ и важность овладения культурным интеллектом отражены в статье.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, культурный интеллект, глобализация, психологические теории, компоненты культурного интеллекта, научная база данных.

References

1. Jazyki mira [Languages of the World], Available at: https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D0%B7%D1%8B%D0%BA%D0%B8_%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0, [in Russian]. (accessed 01.02.2022).
2. Zuzana Sándorová. The Importance of Intercultural Communicative Competences for Tourism Labour Market: Students' Views and their Self-Assessment, Journal of Language and Cultural Education. 2019. 7(1). P. 106., Available at: https://www.researchgate.net/publication/334235824_The_Importance_of_Intercultural_and_Communicative_Competences_for_Tourism_Labour_Market(accessed 01.02.2022).
3. Russell S. Kabir, Aaron C. Sponseller. Interacting with competence: A validation study of the Self-Efficacy in Intercultural Communication Scale – Short Form. Frontiers in Psychology. 2020. Vol. 11. P.3. Available at: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.02086/full> (accessed 01.02.2022).
4. Kudabaeva P.A. Bolashaq agylshyn tili mugalimderiniń madenietaralyk kommunikativtik kuzyrettiligin kalypastyru. Turkistan [Formation of intercultural communicative competence of future English teachers]. 2017. P.35, [in Kazakh].
5. Sandra López-Rocha. Intercultural communicative competence: creating awareness and promoting skills in the language classroom // Innovative language teaching and learning at university: enhancing participation and collaboration -2016. P.107. <http://dx.doi.org/10.14705/rpnet.2016.000411>. -URL: Intercultural communicative competence: creating awareness and promoting skills in the language classroom (research-publishing.net) (accessed 01.02.2022).
6. Jana Zerzová. Opportunities to Develop Intercultural Communicative Competence in Czech lower-secondary schools: Findings of the IRSE Video Study of German. Journal of Language and Cultural Education. 2018. P.102. Available at: https://www.researchgate.net/publication/330681781_Opportunities_to_Develop_Intercultural_Communicative_Competence_in_Czech_lower-secondary_schools_Findings_of_the_IRSE_Video_Study_of_German (accessed 01.02.2022).
7. Miroslav Jurasek. Management of innovations in cross-cultural communication within an organization. Marketing and Management of Innovations. 2020. Issue 2. P.108-109. Available at: <https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/en/journals/2020/2/119-132> (accessed 01.02.2022).
8. Sungurova N.L., Peich I. Kul'turnyj intellekt i strategii kognitivnoj regulyacii emocij kak prediktory sociokul'turnoj adaptacii inostrannyh studentov v processe obucheniya v mezhdunarodnom vuze. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta [Cultural intelligence and strategies of cognitive regulation of emotions as predictors of socio-cultural adaptation of foreign students in the process of learning in an international university. Bulletin of Tomsk State University]. 2019. No. 448. P. 194, [in Russian].

9. Soon Ang et al. Cultural Intelligence: Its Measurement and Effects on Cultural Judgment and Decision Making, Cultural Adaptation and Task Performance. Journal compilation. Blackwell Publishing Ltd. 2007. P.337. Available at: https://culturalq.com/wp-content/uploads/2019/03/MOR-2007-Ang_Van-Dyne-etc.pdf (accessed 01.02.2022).
10. Ruxandra Nicoleta Popescu, Daniel Frantz Fistung, Teodor Popescu, Alexandra Mihaela Popescu. Is the Organizational Citizenship Behavior (OCB) a predictor for the Cultural Intelligence (CQ)? Procedia Social and Behavioral Sciences. 2018. No. 238. P. 639.
11. Chigar'kova S.V., Soldatova G.U. Kul'turnyj intellekt kak social'no-psihologicheskij fenomen: obzor koncepcii. Nacional'nyj psihologicheskij zhurnal [Cultural intelligence as a socio-psychological phenomenon: a review of the concept. National Psychological Journal]. 2018. No. 4 (32). P. 28, [in Russian].
12. Belovol E.V., Shkvarilo K.A., Hvorova E.M. Adaptaciya oprosnika «SHkala kul'turnogo intellekta» K.Erli i S.Anga na russkoyazychnoj vyborke. Vestnik RUDN, seriya Pedagogika i psihologiya [Adaptation of the questionnaire «Scale of Cultural Intelligence». K. Earley and S. Ang on the Russian-speaking sample. Bulletin of the PFUR, series Pedagogy and Psychology]. 2012. No. 4. P.6-11, [in Russian].
13. Ying Zhang, Yunwu He, Jianchun Zhao, Yaqin Lu. Etic and Emic Orientations on Cultural Intelligence of Global Professionals Under Belt and Road Initiative. Advances in Economics, Business and Management Research. 2020. Vol. 146. P.345. Available at: <https://download.atlantispress.com/article/125941808.pdf> (accessed 01.02.2022).
14. Semenova O.S., Ajtymova A.K. Ponyatie i aspekty kul'turnogo intellekta. Sbornik nauchnyh trudov po materialam II Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii «Novyj vzglyad na sistemu obrazovaniya» [The concept and aspects of cultural intelligence // Collection of scientific papers on the materials of the II International Scientific-Practical Conference «New look at the education system»]. Available at: <http://science.kuzstu.ru/wp-content/Events/Conference/nv/newview/pages/Articles/041.pdf>, [in Russian]. (accessed 01.02.2022).
15. Web of Science. Available at: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/analyze-results/51063c40-0328-4016-9e2b-9062dd594fc7-01d09087>(accessed 01.02.2022).
16. Andrzej Piotrowski, Maria Martinska, Ole Boe, Samir Rawat, Abhijit Deshpande. The relationship between personality, self-esteem, emotional intelligence, and cultural intelligence. A military context. Current issues in Personality Psychology. 2020. Vol. 8(3). P.186. Available at: https://www.researchgate.net/publication/344665341_The_relationship_between_personality_self-esteem_emotional_intelligence_and_cultural_intelligence_A_military_context (accessed 01.02.2022).
17. H. Douglas Brown. Principles of Language learning and teaching, (Pearson Education, 2007, 189 p.).
18. Irina I.Klimova, Galina V., Klimova Svetlana A.Dubinka. Students' communicative competence in the context of intercultural business communication. Xlinguac. 2019. Vol. 12. No. 1. P.210. Available at: https://www.researchgate.net/publication/330989810_Students'_communicative_competence_in_the_context_of_intersultural_business_communication (accessed 01.02.2022).
19. Mezhdunarodnye jazykovye standarty [International language standards]. Available at: <https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/cefr/>, [in Russian]. (accessed 01.02.2022).
20. Jui-Che Tu, Xiu-Yue Zhang, Shu-Ping Chiu. Assessing the Impact of Cultural Intelligence on Sustainable Career Competitive Advantage for Students in College of Design. Sustainability MDPI. 2020. No. 12. P.4. Available at: https://www.researchgate.net/publication/338121799_Assessing_the_Impact_of_Cultural_Intelligence_on_Sustainable_Career_Competitive_Advantage_for_Students_in_College_of_Design (accessed 01.02.2022).

Авторлар туралы мәлімет:

Мухпулова Р.Э. – байланыс үшін автор, педагогика және психология мамандығының 3 курс докторанты, Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан.

Сарсенбаева Л.О. – жалпы білім беретін пәндер кафедрасының профессоры Санкт-Петербург гуманитарлық кәсіподақтар университетінің Алматы филиалы, Алматы, Қазақстан.

Mukhpulova R.E. – **Corresponding author**, Ph.D. student in Pedagogy and Psychology, Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan.

Sarsenbayeva L.O. – Professor of the Department of General Education Disciplines, St.Petersburg Humanities University of Trade Unions Almaty branch, Almaty, Kazakhstan.